

Aleksandra Martynowicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

UWARUNKOWANIA WYBORU METODY USTALANIA RÓŻNIC KURSOWYCH DLA CELÓW PODATKU DOCHODOWEGO

1. Wstęp

Zmienione od 1 stycznia 2007 r. przepisy ustaw o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadziły możliwość wyboru sposobu ustalania różnic kursowych, które wpływają na podstawę opodatkowania. Podatnik może zdecydować, które przepisy zastosuje: dotychczasowe przepisy podatkowe, umożliwiające zaliczenie do przychodów i kosztów podatkowych zrealizowanych różnic kursowych, czy prawo bilansowe, uznające za przychody i koszty również różnice kursowe powstałe przy wycenie aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych.

2. Wybór metody ustalania różnic kursowych

Przepisy obu ustaw o podatku dochodowym dają możliwość ustalania różnic kursowych na dotychczasowych zasadach, zawartych w art. 15a updop oraz w art. 24c updog lub na podstawie przepisów ustawy o rachunkowości, po spełnieniu określonych warunków. Z tej drugiej możliwości mogą skorzystać podatnicy, którzy prowadzą księgi rachunkowe, a ich sprawozdania finansowe za lata stosowania tej metody będą badane przez uprawniony podmiot.

Przed wyborem jednej z metod powinno się dokonać analizy ewentualnego wpływu różnic kursowych powstałych przy wycenie aktywów i pasywów w walutach obcych, na podstawę opodatkowania, a w konsekwencji na wysokość podatku. Nie jest wystarczające uwzględnienie przewidywań co do wzrostów lub spadków kursu walutowego. Ujemne różnice kursowe, stanowiące koszt, powstają przy wzroście i przy spadku poziomu kursu walutowego, zależnie od tego, czy powstały z wyceny aktywów, czy pasywów. Podobnie jest z dodatnimi różnicami kursowymi, które stanowią przychód. Zatem należy tu wziąć pod uwagę również obecną i przyszłą wielkość aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych.

3. Różnice kursowe według przepisów podatkowych

Dotychczasowa metoda ustalania różnic kursowych, polegająca na uwzględnianiu w podstawie opodatkowania wyłącznie zrealizowanych różnic kursowych, została nieco uproszczona poprzez rezygnację z podziału różnic kursowych na dotyczące przychodów i dotyczące kosztów. Obecnie nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi należy uznać za przychód, a nadwyżkę różnic kursowych ujemnych nad dodatnimi zaliczyć do kosztów.

Dodatnie różnice kursowe powstają, jeżeli wartość przychodu należnego wyrażonego w walucie obcej po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski jest niższa od wartości tego przychodu w dniu jego otrzymania przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia. Przy ewidencji przychodów do ich wyceny należy zastosować średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu. Dodatnie różnice kursowe powstają także w sytuacji, gdy wartość poniesionego kosztu, po przeliczeniu według średniego kursu NBP z dnia poprzedniego, jest wyższa od wartości tego kosztu w dniu zapłaty przeliczonej według faktycznego kursu waluty z tego dnia. Innym przypadkiem powstania dodatnich różnic kursowych jest sytuacja, kiedy wartość otrzymanych lub nabytych środków pieniężnych w walucie obcej w dniu ich wpływu jest niższa od ich wartości w dniu według faktycznego kursu walutowego w tym dniu. Różnice kursowe dodatnie powstaną też, gdy wartość udzielonego kredytu po kursie z dnia udzielenia jest niższa od wartości według kursu z dnia zwrotu oraz gdy wartość uzyskanego kredytu w dniu otrzymania jest wyższa od wartości w dniu spłaty według kursu faktycznego.

Ujemne różnice kursowe powstaną, gdy wartość przychodu przeliczonego według kursu NBP z dnia poprzedniego jest wyższa od jego wartości według kursu faktycznego w dniu otrzymania. Powstaną również, jeżeli wartość poniesionego kosztu przeliczonego po średnim kursie NBP z dnia poprzedniego jest niższa od wartości przeliczonej po faktycznym kursie z dnia zapłaty. Ujemne różnice kursowe powstaną też, gdy wartość otrzymanych środków pieniężnych w dniu wpływu jest wyższa od wartości z dnia zapłaty po faktycznym kursie, gdy wartość kredytu w dniu udzielenia jest wyższa od wartości w dniu zwrotu oraz gdy wartość kredytu w dniu otrzymania jest niższa od wartości w dniu spłaty.

Dodatnie lub ujemne różnice kursowe powstaną także w przypadku kompensaty należności i zobowiązań.

Wartość różnic kursowych będących przychodem lub kosztem podatkowym ustala się jako nadwyżkę różnic dodatnich nad ujemnymi lub odwrotnie.

Jeżeli faktycznie zastosowany kurs walutowy różni się o więcej niż 5% od kursu średniego NBP, wówczas organ podatkowy ma prawo wezwać podatnika do zmiany kursu lub do wskazania przyczyn zastosowania danego kursu, a w przypadku niezastosowania się do wezwania organ podatkowy może kurs ten określić w innej wysokości, przy uwzględnieniu kursu ogłoszonego przez NBP.

4. Różnice kursowe według prawa bilansowego

Podatnik, który wybrał metodę bilansową ustalania różnic kursowych, jest zobowiązany zaliczać do przychodów i kosztów podatkowych różnice kursowe powstałe przy transakcjach walutowych i przy wycenie bilansowej aktywów i pasywów oraz wycenie pozycji pozabilansowych. Dla celów podatkowych wycenę tę powinno się przeprowadzić na koniec każdego miesiąca (kwartału) i roku podatkowego lub tylko na koniec roku podatkowego. Wybrany spośród dwóch termin wyceny musi być stosowany przez cały rok podatkowy.

Według ustawy o rachunkowości wyceny kupowanych lub sprzedawanych walut dokonuje się na podstawie kursu sprzedaży lub kupna walut stosowanego przez bank podatnika, podobnie jak przy wycenie zapłaty należności lub zobowiązań. Wycena w pozostałych przypadkach dokonywana jest według kursu średniego NBP. Jeżeli kurs kupna banku w dniu otrzymania należności jest wyższy od kursu NBP z dnia powstania należności, wówczas powstaje różnica kursowa dodatnia. W sytuacji odwrotnej powstaje różnica kursowa ujemna. Różnice kursowe przy powstawaniu i spłacie zobowiązań przedstawiają się odwrotnie do różnic dodatnich.

5. Zagrożenia związane z wyborem metody

Różnica między obiema metodami ustalania różnic kursowych dla celów podatkowych polega na uwzględnieniu lub nie niezrealizowanych różnic kursowych powstałych przy wycenie aktywów i pasywów w walutach obcych. Wyceny tej dokonuje się nie rzadziej niż na dzień bilansowy. Przy wyborze metody bilansowej należy pamiętać, aby w pierwszym roku podatkowym, dla którego został dokonany wybór, zaliczyć do przychodów i kosztów podatkowych różnice kursowe naliczone przy wycenie bilansowej na koniec roku poprzedniego. Uwzględnione na początek roku podatkowego różnice kursowe z wyceny muszą być korygowane o skutki kolejnych wycen aktywów i pasywów w walutach obcych.

Możliwość wyboru metody bilansowej została wprowadzona w celu uproszczenia ewidencji księgowej, która ma stanowić podstawę do ustalenia dochodu do opodatkowania. W rzeczywistości wybór tej metody może spowodować komplikacje w sposobie ich ujęcia w księgach rachunkowych, gdyż różnice kursowe z wyceny zostały już odniesione na wynik finansowy poprzedniego roku i nie ma możliwości zaewidencjonowania ich w kosztach lub przychodach roku bieżącego. Wyjściem z tej sytuacji jest ewidencja pozabilansowa, w której można ująć przychody i koszty z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych.

Przy wycenie na koniec roku, w którym zastosowano metodę bilansową, należy pamiętać, iż nie można „zdublować” różnic kursowych ustalonych na podstawie wyceny z poprzedniego roku. Zatem różnice kursowe powinny być wyliczone od wartości aktywów i pasywów z poprzedniej wyceny.

Przy wyborze metody należy także wziąć pod uwagę liczbę transakcji w walucie obcej dokonywanych w trakcie roku, aby ocenić, czy łączne różnice kursowe ustalone obiema metodami będą się znacznie różnić.

6. Podsumowanie

Nietrafny lub nieprzemysłany wybór rachunkowej metody ustalania różnic kursowych może spowodować wzrost obciążeń podatkiem dochodowym. Nowe przepisy, dające możliwość wyboru metody ustalania różnic kursowych, zwiększają ryzyko podatników. Wybór jest trudny, ponieważ trudno jest przewidzieć, jak będą się zmieniały w przyszłości kursy walutowe oraz jakimi składnikami majątku w walutach obcych będzie dysponowało przedsiębiorstwo w okresie trzech lat. Dopiero po takim okresie możliwa jest rezygnacja z bilansowej metody ustalania różnic kursowych.

Nowe przepisy zawierają wiele niejasności. Dotyczą one na przykład uwzględnienia w podstawie opodatkowania różnic kursowych związanych z przychodami zwolnionymi od podatku dochodowego i wydatkami niestanowiącymi kosztów uzyskania przychodów. Również skutki wyceny pozycji pozabilansowych, które nie wpływają na wynik finansowy, nie powinny być uwzględniane w podstawie opodatkowania.

Literatura

- [1] Koc S., *Różnice kursowe w świetle ustaw o podatku dochodowym*, „Rachunkowość” 2007, nr 5.
- [2] Przybycien Z., *Podatkowe różnice kursowe po nowemu*, „Rachunkowość” 2007, nr 1.
- [3] Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych (DzU 2000 nr 14, poz. 17 z późn. zm.).
- [4] Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych (DzU 2000 nr 54, poz. 654 z późn. zm.).
- [5] Ustawa o rachunkowości (DzU 2002 nr 76, poz. 694 z późn. zm.).
- [6] Waślicki T., *Różnice kursowe od 1 stycznia 2007 r.*, „Vademecum Głównego Księgowego”.
- [7] Wilczkiewicz M., Żak J., *Liczymy nowe różnice kursowe*, „Rzeczpospolita” 2006, nr 301.
- [8] Wojda A., *Można wybrać metodę rozliczania różnic kursowych*, „Rzeczpospolita” 2007, nr 20.

CONDITIONS OF CHOOSING THE METHOD OF CALCULATION OF THE FOREIGN EXCHANGE DIFFERENCES FOR INCOME TAX PURPOSES

Summary

The income tax regulations concerning foreign exchange differences had been amended from January 1st 2007. Before this date only the realized foreign exchange differences were taken into consideration in calculations of the tax basis. Now the taxpayers have the possibility to choose between two methods: the previous tax method and the new accounting method. The second one considers all foreign exchange differences as tax income or tax cost, including differences resulted from the measurement of the assets and liabilities.